

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

ЛУШ ЗАСЪДАНИЕ ВЪ ВТОРНИКЪ 3 ЮНИЙ 1880 ГОД.

(Начало на 3 часа 15 мин. послѣ пладнѣ, подѣ Предсѣдателството на Г-нѣ Сукнарова)

Предсѣдатель: (Звъни). Ще се чете списъкътъ на депутатитѣ.

Секретарь Т. Станчевъ: (Чете списъкътъ на депутатитѣ).

Вчера отсъстваха: Митр. Мелетий, Ст. Брънчевъ, Расолковъ, Дим. Кузмановъ, Карапетровъ, Тасе Станковъ, Т. Балабановъ, Еп. Климентъ, А. Храповъ, Кирковъ, Д-ръ Антоновъ, Бурмовъ, Бекиръ Хасанъ Ефенди, Начовичъ Велко Петровъ, Костаки Боюклуоглу, Василь Поповичъ, Хафъзъ Билялъ, Ахмедъ Идризъ оглу и Болѣрски.

Предсѣдатель: Отъ 172 души депутати отсъствуватъ 71, присѣдватъ 101, т. е. повече отъ половината и засѣданието е открито. Ще се четатъ протоколитѣ отъ миналитѣ засѣдания.

Секр. Даневъ: (Чете протоколътъ отъ XLIX засѣдание). (Приема се).

Секр. Каролевъ: (Чете протоколътъ отъ L засѣдание). Секр. Грънчаровъ: (" " " LI ")
Секр. Баларевъ: (" " " LI ")
Секр. Каролевъ: (" " " LIII ")
Секр. Т. Станчовъ: (" " " LIV ")
Секр. Даневъ: (" " " LV ")

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху четений протоколъ?

Райчо Поповъ: Азъ казахъ, че постоянновамъ на своето предложение, а тука не се каза това.

Предсѣдатель: Ще се земе въ внимание и

ще се исправи отъ стенографическитѣ протоколи. Сегга слѣдва 56 дневникъ.

Секр. Храповъ: (Чете LVI протоколъ).

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху четений протоколъ?

Ст. Поповъ: Г-нѣ Стамболовъ забѣлѣжи при законопроекта за нар. опълчение, че ако се зематъ на упражнение всички отъ 40 год. надолу, ще имамъ 100,000 д. войска; а въ протоколътъ се каза само 40,000.

Предсѣдатель: Ще се пристѣпи къмъ дневний редъ.

Както знаете на дневния редъ имамъ: анкетната комиссия, архиварътъ на Нар. Събрание, избрание членове на Центр. Комитетъ и законопроектътъ за министерската отговорностъ.

Никола Тошковъ: Има да направя само едно предложение.

Предсѣдатель: По послѣ, защото въпросътъ е за анкетната комиссия. Има ли нѣкой да говори за нея?

Стамболовъ: Анкетната комиссия, споредъ менъ трѣба да бѣде раздѣлена на два дѣла: единия ще изслѣдва изборитѣ въ Софийската губерния, а другия въ Търновската и Русчукската.

Съ това ще се улесни работата и няма да станатъ толкова разноски; защото за Софийската губерния ще изберемъ членове, които сж близо до нея,

тъй също и за другитѣ губернии.

Славейковъ: Нашата работа за анкетната коммисия ми се струва, че е въ Русчукъ, Ломъ, и въ Софийската губерния именно Самоковскитѣ и Дубиничитѣ избори. Азъ мисля, да се избержтъ всичко 6 души, по 3 души на едно отдѣление. Опѣзи, които ще иджтъ въ Русчукъ, ще минжтъ презъ Ломъ, дѣто ще се позабаватъ два три дена и послѣ ще слѣзжтъ въ Тутраканъ. И така, като изслѣдватъ всичко, ще направятъ рапортъ, който ще пратятъ до председателя на Нар. Събрание. Също и другитѣ трима ще отиджтъ въ Самоковъ и Дубница. По дълги разисквания върху това е, само губение време, и азъ мисля, че никой не е противъ горѣказаното.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание, анкетната коммисия да се състави отъ 6 души на двѣтѣ мѣста по 3 души? (Приема се).

Михайловскій: За источното отдѣление предлагамъ Г-да: Манолова, Минка Радославова и Петра Станчова или Живкова; а за западното — Ик. П. Тодора, Ив. Доспѣвски и Грънчарова.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание Г-на Петра Манолова за членъ въ анкетната коммисия? (Приема се). Минка Радославова? (Приема се). П. Станчова (Приема се). Ик. П. Тодора? (Приема се).

Даскаловъ: Въ съставътъ на западното отдѣление на коммисията, азъ бихъ желалъ вмѣсто Г-на Грънчарова да бѣде Г-нъ Наумовъ, защото по свѣдѣнията, които имамъ, Г-нъ Грънчаровъ е за интересуванъ въ това дѣло. (Гласове: съгласни).

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание Г-на Доспѣвски? (Приема се). На редъ е сега за Г-на Грънчарова.

Д-ръ Молдовъ: Г-нъ Даскаловъ не обясни мотивитѣ, защо да се приеме Г-нъ Наумовъ, а не Г-нъ Грънчаровъ, когато знаемъ, че Г-нъ Грънчаровъ е предсѣдателъ въ сѣда и е опитенъ по таква работи.

Даскаловъ: Имало е нѣкои недоразумения между Окр. Нач. въ Дубница и Г-на Грънчарова по изборитѣ на Кочариновската околия, и Окр. Нач. се бѣше оплакалъ, че Г-нъ Грънчаровъ е виноватъ и искалъ да го даде подъ сѣдъ. За това Г-нъ Грънчаровъ е за интересуванъ въ това дѣло.

Славейковъ: Въ коммисията не ще бѣде само Г-нъ Грънчаровъ, но ще има още двама другари, които не сж за интересувани въ работата. Той самъ нищо нѣма да рѣшава.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание Г-на Грънчарова за членъ въ анкетната коммисия? (Не приема). Г-на Наумова? (Приема се).

Маноловъ: Азъ съмъ боленъ и запрѣтено ми е да пжтувамъ.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание

извиненията на Г-на Манолова? (Приема). Приема ли на мѣстото му Г-на Живкова? (Приема).

На редътъ е въпроса за архиваря.

Славейковъ: Знаете Г-да — както и преди забѣлжжихъ въ едно засѣданне, — че нашето Събрание има довольно книги и архиви, за които трѣба да премислимъ да се пазятъ и нареждатъ. Отъ сега нататкъ трѣба добръ да слѣдва редътъ на пазяние книгитѣ и смѣткитѣ, които се отнасятъ до Нар. Събрание. Освѣнтъ това знаете, че Нар. Събрание има кредитовано довольно количество пари, за които е нужно да се води смѣтка; което не е възможно иначе освѣнтъ чрезъ свой архиваръ, до когото да се испраща всѣко едно нѣщо, когато незабѣдава Нар. Събрание. Тоя архиваръ ще да пази всичкитѣ документи, които има Нар. Събрание. Ние не можемъ да изберемъ такъвъ чловѣкъ измѣжду насъ; затова по моето мнѣние ние трѣба да рѣшимъ за платата му, а да оставимъ на Министерството грижата, да намери такъвъ чловѣкъ.

Стамболовъ: Който опредѣлява платата, той трѣба да избере и чловѣка. Министерството нетрѣба да се бърка тука. Тукъ е Нар. Събрание и предлагамъ за архиваръ Г-нъ Коева съ плата по 5000 фр. (Гласове: много е).

Даскаловъ: Ще ли бѣде самичкъ или ще има и единъ писаръ? Азъ бихъ предложилъ, да има още единъ писаръ, защото тукъ ще има много работа. Още отъ Търновското Събрание протоколитѣ не сж наредени. Най-Послѣ може да се случи, че архиварътъ се разболѣе. За това единъ писаръ е необходимо нуженъ.

Д-ръ Браделъ: Че е нуженъ да има архиваръ, всѣкой признава; но че е имало толкозъ много работа, щото да му се дава 5000 фр. заплата, това невиждамъ. Единъ отъ представителитѣ, който има тука друга нѣкоя работа, може въ сжщото време да бѣде архиваръ на Нар. Събрание. Нар. Събрание ще се свиква периодически по два мѣсяца въ годината, и за да се приведжтъ въ редъ книгитѣ и протоколитѣ, не е твърдѣ много работа. За това, азъ съмъ на мнѣние да се ограничи платата на 1200 фр.

П. Станчовъ: Наистина по думитѣ на Г-на Д-ра Брадела, който разви значението на архиваря, трѣбало би да му се даде по малка заплата; но сега за сега като се предполага само временно да има единъ архиваръ, за какъвто се предлага Г-нъ Коевъ, той ще има достатъчно работа. Той ще има работа съ корректурата за стенографическитѣ протоколи и ще нарежда всички документи и книги. По моето мнѣние може да му се плаща временно по 4000 фр. въ годината, а въ бѣджщата сессия да се рѣши положително.

Славейковъ: Като се говори за архиваръ,

азъ разбирамъ, че ще да има да надгледва архивитѣ. Колкото за протоколитѣ, то до сега сж напечатани едвамъ 10 заседания, а има 58, които още за нѣколко време не ще можатъ да се свършатъ отъ Г-да стенографитѣ, защото времето имъ нестига за преписването имъ, когато има по двѣ заседания на день. Архиварьтъ трѣба да се опредѣли за цѣла година и да бѣде лице, което да отговаря на тая работа; но колкото за протоколитѣ, той не може да ги приеме на себе си, защото много мѣчно ще му бѣде. За тѣхъ трѣба да има особенъ чловѣкъ, комуто да се възложи това, защото трѣба единъ чловѣкъ цѣлъ мѣсяцъ да прави корректурата имъ, която не е леко нѣщо. Лани като се распустина Събранието, всичката работа остана на бюрото. Ние трѣба да имаме единъ архиварь, който предлагамъ да бѣде презъ цѣлата година, а не привременно.

Михайловскій: Азъ ще направя едно предложение. За протоколитѣ, които има да се печататъ, мисля, да възложимъ на г-на председателя да държи корректурата имъ, защото стенографическитѣ протоколи сж най важни.

Тодоровъ: Става дума за стенографическитѣ протоколи. Азъ мисля, че друга корректура не трѣба да се допуца, освѣнъ типографическа, (Гласове: така е!)

Славейковъ: Дѣйствително, за каквото казва Г-нъ Тодоровъ, то тѣй и става; но има и нѣкоя малка корректура върху языка. Освѣнъ това има и печатни погрѣшки, които сжщевременно ще се поправятъ.

Председатель: Има три предложения. Първото е за архиварьтъ, за какъвто Г-нъ Стамболовъ предлага Г-на Коева.

Стамболовъ: Съ това условие той да поправа протоколитѣ и когато се напечататъ да ги разпраща на депутатитѣ, защото въ тѣзи 4-5 мѣсяци какво ще прави той?

Председатель: Да поменемъ напредъ за платата. Г-нъ Стамболовъ предлага 5000 фр.

Стамболовъ: Азъ оттеглямъ своето предложение. (Гласове: 4000 фр. е доволно.)

Д-ръ Брадель: Азъ бѣхъ предложилъ 1200 фр., но моето предложение е свързано съ лице, което е тука на друга служба. Разумѣва се, ако изберемъ особно лице, то не може съ толкова пари да живѣе.

Председатель: Дохожда на редъ предложението на Г-на Станчова. Приема ли Нар. Събрание платата на архиваря да бѣде 4000 фр.? (Приема се.) Сега дохожда на редъ лицето, приема ли Нар. Събрание за архиварь Г-на Коева? (Приема се.) Това се свърши.

Сега дохожда на редъ избирането на членове-

тѣ за центр. Комитетъ и законътъ за министерската отговорност. Има ли нѣкой да говори върху членоветѣ на центр. Комитетъ?

Стамболовъ: Членоветѣ на центр. Комитетъ трѣба да бѣдхъ 6 души, на които да се назначи по 6000 фр., или ако сж на служба тука, по 2000 фр. Освѣнъ това ще има двама назначени отъ Князя. Този Комитетъ ще управлява цѣлото народно опълчение. Азъ отъ своя страна предлагамъ Г-да Д-ра Моллова, Стойчева, Генчева, Славейкова, Дим. Иванова и Панова.

Славейковъ: Г-нъ Стамболовъ каза, че трѣба 6 души да управляватъ това. Дѣйствително, че трѣбатъ, но азъ мисля, че ако ме изберете сега да управлявамъ войска, то какво разбирамъ азъ отъ това? Азъ направо се отказвамъ и отхвърлямъ, защото ако Нар. Събрание ми възложи това нѣщо, то не ще приличи на нищо. За такива работи трѣбатъ военни лица. Трѣба да премислимъ, че ще се управлява народно опълчение и затова моля Нар. Събрание да ме изостави.

Стамболовъ: Азъ казахъ, че ще има двоина назначени отъ Князя: председателъ и подпредседателъ. Тѣзи хора ще бѣдхъ като съвѣщатели, а рѣшителенъ гласъ ще има само Комитетътъ. Ако се вижда тѣзъ служба тежка на Г-на Славейкова, тогава да извини. Азъ мисляхъ да се назначатъ повечето хора, които сж на служба, за да не зематъ по 6000 фр., но по 2000.

Тодоровъ: Азъ незная, какво ще прави тоя комитетъ. Споредъ законопроектътъ прие се, че трѣба да има такъвъ единъ комитетъ, който да разгледва и разбира военни въпроси. Азъ съмъ на мнѣние, да се предостави това право на Военния Министръ и на министерския Съвѣтъ да назначатъ сега за сега хора, които разбиратъ работата, а не да избираме тука лица, които нито понятие иматъ за това.

Стамболовъ: Това ще каже, че г-нъ Тодоровъ е забравилъ какво сме рѣшили.

Тодоровъ: Когато се приематъ законопроектитѣ нецѣло, тогава така става. Единъ ихъ като е рѣшено, не трѣба да се говори противъ тозъ проектъ. Зарадъ туй не трѣба да разгледаме нищо, но да глѣдами, кои хора трѣба да бѣдхъ.

Д-ръ Брадель: Вчера се прие законопроектътъ за народното опълчение. Споредъ него предвиждатъ се 6 души за централния Комитетъ. Но всѣкий законъ трѣба да бѣде утвърденъ отъ Князя, преди да влѣзе въ дѣйствие. Тѣй сжщо и за тозъ законопроектъ трѣба да чакаме да се утвърди отъ Князя, което до сега не е станало. За това мисля, че е още рано да избираме такъвъ Комитетъ, или съ други думи да почнемъ да ввеждаме въ дѣйствие тозъ законопроектъ. Защото, когато се избиратъ тѣзи

дължностни лица, законътъ влиза въче въ дѣйствието и сила. Азъ тогава настоявамъ, да се остави тоя изборъ, додѣто се не утвърди законътъ отъ Князя, защото другояче се счита, че се полага въ дѣйствието безъ княжеско утвърждение.

Пановъ: Истина, че съ утвърждение отъ Князя и съ публикация единъ законъ влиза въ сила; но азъ мисля, че ако изберемъ членове за тоя Комитетъ, то тоя законъ не влиза въ законна сила, додѣто не се утвърди отъ Князя, защото до идущата сесия ние не можемъ да се съберемъ да избирами членове за Комитета. Комисията, която е правила тоя законопроектъ, е имала това предъ видъ, за да не стѣпва въ нѣкои противорѣчия; но щомъ се утвърди тоя законопроектъ отъ Князя, разбира се, че въ сѣщото време ще се утвърдятъ и членоветъ на Комитета. Ако не се утвърди законопроекта, то нѣма да се утвърдятъ и членоветъ. Предварително избирание на членоветъ незначително, че законътъ влиза въ дѣйствието; но това го правимъ, защото до идущата сесия не ще можемъ да ги изберемъ, и ако днесъ не изберемъ членове, то трѣба да се отречемъ отъ закона.

Стамболовъ: Този проектъ, както знае Събранието, е внесенъ отъ Военния Министръ. Комисията, която се избра отъ Събранието, е направила нѣкои измѣнѣния; при нея имаше и пълномощници отъ Военния министръ, които при разискванията не направиха никакви контестації. Това значи, че правителството го приема, и че работата е свършена. Тѣй е и съ избиранието на 6 тѣ души: щомъ Князя утвърди законътъ, тогава и тѣзи 6 души влизатъ въ своитѣ дѣйствиетъ.

Т. Станчовъ: Подигнатиятъ въпросъ отъ Г-на д-ра Браделя заслужава внимание, защото ние приехми единъ законъ, който още не е утвърденъ отъ Князя, но ние правимъ въче рѣшение да туримъ въ дѣйствието този законъ. Подига се именно въпросъ: имали тоя законъ сила, преди да се утвърди отъ Н. Височество? — Естествено нѣма сила. Обаче, слѣдъ утвърдението му отъ Князя, той получава законна сила и тогава надлежитъ власти могатъ да зематъ всичкитѣ мѣрки, за да може да се тури въ дѣйствието и да се упражнява. Ние се съгласихми за законопроекта за народната милиция и го приехми. Сега тоя въпросъ е рѣшенъ: отъ кого? — Отъ Нар. Събрание. И да ли е утвърденъ отъ Н. Височество? Тукъ има още единъ въпросъ: да ли Н. Височество ще го утвърди? Азъ не можъ да кажа нито едното нито другото. Нѣкои Г-да казаха, че понеже тоя законопроектъ е внесенъ отъ Военния Министръ, то непременно ще бѣде потвърденъ; но може и да не бѣде. За това азъ мисля, че трѣба да размислимъ, за да не направимъ нѣкое излишно

рѣшение, за което не би имали право.

Баларевъ: Г-нъ Станчовъ пита: че тоя законопроектъ, като е вотиранъ отъ Нар. Събрание и като се е проводилъ на Князѣтъ, да ли има законна сила? Освенъ това той предполага, че Князѣтъ може да го неутвърди. Този въпросъ е твърдѣ важенъ; ние трѣба да разсѣдимъ здраво върху него, защото тука се говори да се обучаваме на оружие.

Д-ръ Брадель: Жално ми е, че законътъ, който се е приелъ отъ Нар. Събрание, неможе да влѣзе въ сила, додѣто не се утвърди отъ Князя. Ние означаваме всичката важностъ на тоя законъ, но въ сѣщото време не можемъ да рѣшамъ нищо противъ Конституцията. Ние трѣба да пазимъ приличнитѣ отношения, за да не нарушимъ нищо. Жално е тоже и менѣ, че тоя законъ остава до бѣдущата сесия, но отъ друга страна може би да се случи тоя законъ да не бѣде утвърденъ. За това нар. Събрание никакъ неможе да избира сега членове на Комитета, защото това се счита като право за туряние на единъ законъ въ дѣйствието преди утвърдението му отъ Князя. Това присвояване на право може да бѣде, споредъ мене, една парламентарна погрѣшка, отъ която могатъ да произлѣзатъ сериозни послѣдствия. Ние не можемъ да накараме ни единъ министръ да туря въ дѣйствието единъ законъ, който не е подписанъ отъ Князя. Отъ обстоятелствата ние сме принудени да чакаме до мѣсець Октомврий; защото както ни е желателно да имаме една народна милиция, тѣй сѣщо трѣба да ни е желателно да не направимъ нѣкоя парламентарна простѣпка, която е противъ Конституцията. Ние нѣмаме право да туряме въ дѣйствието тоя законъ. Като обръщамъ вниманието ви на това, че тоя въпросъ е твърдѣ деликатенъ, азъ нѣма да говоря по-вече върху това.

Бръшляновъ: Г-нъ д-ръ Брадель каза, че никакъ неможе да се пристѣпи къмъ избирание на членове и къмъ прилагане въ дѣйствието на закона, който не е още влѣзълъ въ законна сила. Това е очевидна истина. Но и онова, което желае Г-нъ Стамболовъ и което е само едно подготвление, никакъ не противорѣчи на това, защото законътъ може да се утвърди отъ Князя, а не ще има кой да избере членове за центр. Комитетъ, когато нѣма Нар. Събрание. Азъ мисля, че като гласоподавахи за законопроекта, тоже и за лицата можемъ да гласоподаваме и Князѣтъ може телеграфически да ги утвърди. Ние трѣба да глѣдаме, щомъ се утвърди тоя законъ, веднага да почне Комитетътъ да дѣйствува. Тѣзи лица ще бѣдѣтъ избранни привременно и подъ това условие: ако Князѣтъ утвърди законътъ, въ сѣщото време ще бѣдѣтъ утвърдени и тѣ.

Д-ръ Молловъ: Казва се, че неможало да се избераатъ членове за центр. Комитетъ, на туй

основание, че законът не бил утвърден. Отъ заранъ бѣше другъ въпроса, който се разгледваше отъ Нар. Събрание; т. е. откриване на 500,000 фр. кредитъ за да се тури тозъ законъ въ дѣйствиe. При тозъ кредитъ е казано сжщо, че ако би тоя законъ да не бѣде утвърденъ отъ князя, тогава паритѣ ще останатъ въ кассата. Сжщото ще бѣде и съ тѣзи лица, които се избиратъ за Комитетътъ: ако ги утвърди Князьтъ, добръ, ако ли ги не утвърди, тогава ще изберемъ други. Тукъ нѣма никакво противорѣчие. Другояче бѣше, ако Нар. Събрание кажеше, че щомъ се избератъ лицата, тутакси ще почнатъ дѣйствиата си; но тѣ сж избрани условително: ако се утвърди законътъ и тѣ ще бѣдѣтъ удобренъ, а ще почнатъ дѣйствиата си послѣ утвърдението на законътъ.

Цановъ: Азъ мисля, да се обърнемъ къмъ Министра на Външнитѣ Дѣла, за да проводи сега една телеграмма на Н. Височество, на която ще получимъ отговоръ, тогава нѣма за какво да се препирами сега.

Мин. Цанковъ: Самиятъ законопроектъ не е проведенъ на Княза, но само една телеграмма му се проводи, чрезъ което се увѣдоми, че Нар. Събрание е вотирало тоя законопроектъ; обаче подробности не сж му се проводили. Има нѣкоя разлика между първия проектъ и приетиятъ законопроектъ, и таа разлика е именно за тозъ Комитетъ. Това може да направи Князя, да се колебае въ приеманieto му. Вие знаете, че войската зависи направо отъ Князя, и заради това за членътъ относително до Комитета Князьтъ може да се колебае. За да не остане пакъ тозъ законопроектъ нетуренъ въ дѣйствиe, то споредъ моето мнѣние Нар. Събрание може да размисли и за първъ пѣтъ да предостави право на Князя, да наименоува членоветѣ на тозъ Комитетъ до идущата сесия. Така ако направимъ, ще бѣде по-добръ, за да не станемъ причина да не се потвърди единъ законъ, който е твърдѣ добръ.

Стамболовъ: Както виждате представенъ законопроектъ, който вчера се прие, състои отъ два законопроекта извѣстни на Князя: единътъ бѣше изработенъ отъ Военния Министръ, а другия отъ помощника му; и законопроектътъ, които се представи въ Нар. Събрание бѣше компилация и отъ двата. Въ онии бѣше, да се състави комитетътъ отъ 8 души, отъ които двама да се избиратъ отъ Князя, а 6 души отъ Министерството. Ние ги намалихми и за по-добръ направихми да се избиратъ отъ Нар. Събрание, (Гласове: Това не е право.) и ако се телеграфира на Князя, то ще се получи отговоръ. Азъ вѣрвамъ че тозъ законопроектъ ще се приеме. Правителството можеше да прави своитѣ забѣлѣжки и предложениа тогава, когато се разискваше. Пред-

ставителътъ на Военния Министръ не направи никаква забѣлѣжка и на насъ сега не остава друго, освѣнъ да изберемъ лица.

Мин. Цанковъ: Именно това нѣщо е, което Князьтъ не го е видѣлъ и челъ: избранието на Комитета отъ Нар. Събрание. Ако се колебае Князьтъ, то ще бѣде за тозъ членъ. Азъ не съмъ му казалъ, че има таквъ единъ членъ и ако бѣхъ му казалъ предварително, друго нѣщо щеше да бѣде; но така азъ се страхувамъ, че може послѣ да го не-удобри.

Т. Станчовъ: Азъ мисля, че главната цѣль на Нар. Събрание е да вярди точно законътъ. Единъ пѣтъ рѣшено, нѣмами право да го промѣняваме. Освѣнъ това азъ мисля, че не трѣба да се избиратъ членоветѣ като висащи. Въ Конституцията има единъ членъ, който казва, че всичкитѣ рѣшениа на Нар. Събрание трѣба да се потвърдятъ отъ Князьтъ, додѣто трае сесията. Нашата сесия още трае, а законътъ не е потвърденъ отъ Н. Височество, и не се знае да ли ще го потвърди. Върху това обръщамъ вниманието на Нар. Събрание.

Бръшляновъ: Казаха нѣкои г-да, че едва ли ще потвърди тоя законъ Н. Височество; но това е другъ въпросъ. Той може да го поднесе, или не; то е свободенъ за това. Но азъ казвамъ, че ако потвърди законътъ, ще потвърди въ сжщото време и членоветѣ на Комитета; ако ли не потвърди законътъ, нѣма да потвърди нито членоветѣ, които сж избрани отъ Нар. Събрание. Тука нѣма никакво противорѣчие.

Мин. Цанковъ: Азъ мисля, че тука е таа разликата, ако Н. Височество потвърди тоя законопроектъ, а не е извѣстенъ за тозъ членъ, то подиръ може да каже: това нѣщо е злѣ станало, и нѣма просто да го тури въ дѣйствиe. Инакъ ще бѣде, ако тозъ членъ, за който се съмнѣваме, остане отворенъ, защото би могълъ да стане причина за неподтвърдяване. По тоя начинъ може да се тури тоя законъ въ дѣйствиe, и ако би трѣбало да се измѣни, то въ идущата сесия може да се измѣни, защото Князьтъ има право да предлага законитѣ на измѣнение. За това предлагамъ да се предостави на Князя това право за сега, за първъ пѣтъ да наименоува членоветѣ на Комитета и само тогава нѣма да се отложи изпълнението на тозъ законъ.

Стамболовъ: Азъ не разбирамъ сегашнитѣ препирни, които трѣбаше да станатъ вчера, а не днесъ. Вчера трѣбаше да се говори. Нашето рѣшение безъ подписа на Князя нищо не значи; обаче надѣя се, че ще поднесе тоя законъ. Ако му се видятъ нѣкои работи неприятни, могатъ да се измѣнятъ въ идущата сесия. Ако Нар. Събрание приема предло-

жението на Г-на Министра Цанкова, то ще се спре основанието на милицията.

Симидовъ: Ние приехми проекта исцѣло, който може да има и други членове, които не сж известни на Князя и за които може да отложи тоя законъ. (Гласове: Това е негова работа.) За това азъ не съмъ съгласенъ, да се отложи това и желая сега да се избере Комитетътъ, за да се свърши работата. По нагатакъ нѣма никакви причини за тѣзи безполезни препирни.

Славейковъ: Азъ мисля и вѣрвамъ, че никой не е противъ закона за милицията. Желателно е да се тури въ дѣйствие тоя законъ, колкото се може по-скоро, нашето положение е такова, щото тоя законъ е твърдѣ нужденъ, и безъ който нашата свобода ще хромѣ, за това азъ съмъ увѣренъ, че ни единъ нежелаетъ отлаганието му, но трѣба и да неставяме причина и за отлаганието му. Дѣто каза Г-нъ Министръ, ние можемъ да помислимъ; и ако ще дадемъ поводъ на Князя да се отложи тоя законъ за по-послѣ, то мисля, че много ще загубимъ. Работата е да се неотлага тоя законъ исцѣло, защото искаме по-скоро да се введе въ дѣйствие; но ако Нар. Събрание мисли, че трѣба да се избератъ сега, то и на това нѣма кой да се противи. Освѣнъ това забѣлѣжвамъ на Г-на Стамболова, че цѣли закони не се телеграфиратъ на Князя, но само му се извѣстява, че такива и такива закони сж приети отъ Нар. Събрание, а подробноститѣ не му се съобщаватъ. За да не станатъ препятствия, азъ съмъ на мнѣние, да се отложи избиранieto за сега (Гласове: съгласни; изчерпано е!)

Д-ръ Браделъ: Г-нъ Стамболовъ на пусто се мъчи да защити нѣщо, което не може да бѣде защитено, защото ясно се каза отъ Г-на Цанкова, че тоя законъ не е проведенъ на Князя и че Князьтъ не може да утвърди нѣщо, което незнае; но ако се утвърди единъ денъ подиръ заключаванieto на Събраниято, то тоя законъ нѣма сила, като всичкитѣ закони трѣба да бѣдѣтъ утвърдени, додѣто трае сесията. Отъ това се види, че тоя законъ безъ друго ще остане до идущата сесия, въ мѣсяцъ Октомврий. Отъ друга страна, ако говоримъ върху сжщността на закона, то има една основателна причина, че не ще може да бѣде утвърденъ, и то именно за това, защото има единъ членъ, който зема правдинитѣ на Князя и ги дава на Нар. Събрание. (Стамболовъ: Това е официална лъжа.) Споредъ Конституцията Князьтъ е върховенъ началникъ на всичката войска, а споредъ тоя законъ Събраниято избира единъ комитетъ, слѣдователно който избира, той и управлява, той е и командиръ. Тѣзи лица, като се избиратъ отъ Нар. Събрание, разумѣва се, че Нар. Събрание става върховенъ началникъ на опълчени-

ето. Съ това се отнема една частъ отъ правото, което принадлежи на Князя. За това мисля, че тоя законъ не може да бѣде утвърденъ отъ Князя по причина на тоя членъ. Отъ друга страна избиранieto на членоветѣ е извѣждане въ дѣйствие на законъ, който не е утвърденъ отъ Князя. Както и да правимъ, пакъ ще оставимъ тоя законъ до Октомврий мѣсецъ. Жално е това, но нѣма що да се прави; трѣба да почакаме.

Ик. П. Тодоръ: Едини говорятъ да се избере сега Комитетътъ, а други да се отложи. Азъ мисля, че всичкитѣ иматъ еднакви мотиви. Всичкитѣ сж на мнѣние, че тѣзъ работа е толкова полезна, щото по-скоро трѣба да се введе въ дѣйствие за въ полза на нашето отечество. Въ това азъ не виждамъ никакво разногласие, защото желанието на всички е еднакво, за да се неотлага, но колкото може по-скоро да се тури въ дѣйствие. Въ това ние се съгласихме; само трѣба да търсимъ единъ пътъ, по който може да се мине. Ние знаемъ, какъ се внасятъ законопроектитѣ въ камарата: прочетѣтъ се, даватъ се на комисия, или се разискватъ и най-послѣ се приематъ. Най-сетнѣ слѣдъ приемваниято, за да станѣтъ закони, трѣба да се утвърдятъ отъ Князя и подиръ публикацията влязатъ въ законна сила. Азъ горѣщо желая, още сега да се избере тоя Комитетъ, но при всичко трѣба да помислимъ, че сме едно законодателно тѣло и като такова, трѣба да пазимъ законитѣ. За това не можемъ лесно да постѣпимъ, както щемъ. Законътъ до сега не е утвърденъ и преди утвърдението му искаме да изпълнимъ дѣлото му. Въ единъ членъ се казва, че трѣба да се избиратъ за тоя Комитетъ 6 члена отъ Нар. Събрание и ние земаме тоя членъ да туряме въ изпълнение. То е неопровержимо нѣщо, че единъ неподтвърденъ законъ да се туря въ дѣйствие е съвсѣмъ неумѣстно. Ние трѣба да внимаваме хубаво, че тоя законъ трѣба да се подтвърди. За това най доброто предложение е, да се предостави това право на Н. Височество, той самъ да избере членоветѣ до бѣдѣщата сесия, когато Нар. Събрание може да избере когото ще за тоя Комитетъ, който веднага може да влѣзе въ работа. Тука е работата да се върви по законенъ пътъ. Заради това азъ напълно се съгласявамъ съ Г-на Министра на Вншнитѣ Дѣла по тоя въпросъ, т. е. да предоставимъ това право на Н. Височество.

М-ръ Цанковъ: Истина е, че Н. Височество е видѣлъ законопроекта за опълчението. Такива законопроекти бѣха два, а сега приехми единъ, който е съставенъ отъ двата. Но чини ми се, таквоякъ нѣщо: да се избѣрѣтъ отъ Н. Събрание 6 члена за комитетътъ, нѣмаше нито въ единия нито въ другия. Азъ тая сутрена прибѣрзахъ да телеграфирамъ за приетия законъ на Н. Височество, безъ да направя

тѣзи бѣлѣжка. Зарадѣ това ме е страхъ, сетѣвъ когато Н. Височество види подробноститѣ, да не стане причина, това присвоено право отъ Н. Събрание, т. е. да избира 6 чл. за комитета, да не се потвърди този законъ, за който желаятъ сички да се тури въ дѣйствиѣ. И азъ се чудя, какъ постоянствоватъ нѣкои Г-да да не можемъ да дадемъ едно временно право на Н. Височество, той самъ да избере сичкиятъ членове.

Симидовъ: Азъ не съмъ противенъ да дадемъ такова право на Князѣтъ, самъ да избере комитета. Но незная защо вчера Н. Събрание прави нѣщо, и сега се повръща на този въпросъ? Азъ съмъ съгласенъ, че Князѣтъ може да отложи и по други причини този законопроектъ, и това ще бѣде подобръ, отколкото да се повръща върху рѣшеното. Г. Д-ръ Браделъ каза, че Н. Събрание желае да присвои прерогативитѣ на Княза. Н. Събрание не мисли такова нѣщо. 9 чл. отъ този законопроектъ не иска да земе никакви права на Княза и ние никога не сме мислили подобно нѣщо. Само работата е тая, че законѣтъ се обсъжда, както е предписано въ Конституцията и сега работата е на Князѣтъ, ще ли го приеме или не; или: да ли ще го тури въ дѣйствиѣ или не; а ние да слѣдвами своята работа. (Гласове: Да се гласоподава;)

Стамболовъ: Тѣзи недоразумѣния ставатъ отъ това, че сега говорившиятъ вчера неприсѣтствоваха. Отъ думитѣ на Г-на М-ра разбирамъ, че е телеграфиралъ на Князѣтъ за приеманieto на този законъ; а Князѣтъ, като има довѣрие на Н. Събрание, ще го потвърди. Закона не може да му се съобщи пунктъ по пунктъ. Но тука имаше единъ човѣкъ, който застъпваше военния М-ръ, и той не направи никакви забѣлѣжки. Каза се, че се докачали прерогативитѣ на Н. Височество, като Н. Събрание избира този комитетъ; това е, официална лъжа. Въ сѣщия проектъ се казва, че Князѣтъ е главата на опълчението; Той назначава ниструктори, назначава председателъ и подпредседателъ. Слѣдователно азъ незная, дѣ се зиматъ прерогативитѣ му. По напредъ въ проекта стоеше, че М-ритѣ ще предложатъ тѣзи 6 души, а сега стои: ще ги избира Н. Събрание. Незная до колко е това незаконно нѣщо. Но ако и да рѣшимъ нѣщо, то не може да стигне телеграммата въ време, защото камарата само да до вечера трае. Ако е потвърденъ този законъ, тогазъ трѣба да се избере 6 души.

М-ръ Цанковъ: Г. Стамболовъ, види се, настоява на своето предложение за това, защото го е страхъ, че нѣма време да се телеграфира за предложението, което сега мисли да направи Н. Събрание. Но нѣма нужда да се телеграфира за това. Ние да туримъ таково рѣшение, което за всѣки единъ

противенъ случай, да не стане именно този членъ причина за неутвърдението на закона. Ние не унижаваме закона, ако рѣшимъ, че за първий пѣтъ остава да избира тѣзи 6 чл. Н. Височество, но съ това само предпазвами работата отъ случая, да неби да не се изпълни вчера приетия законъ.

Тодоровъ: Въ отговоръ на Г. Стамболова и г. Симидова ще кажъ, че законѣтъ вчера не се обсъжда, но просто се прочете и се прие исцѣло. Това е цѣла истина. Другитѣ закони се разгледваха глава по глава, а вчера бѣше въпросъ, че нѣма хора компетентни да го обсъждатъ и за това да се приеме исцѣло. Днесъ пакъ постоянствоватъ не компетентни хора и искатъ този законъ да се тури въ дѣйствиѣ. Г-да, Ние имаме Князъ, имаме Министерски съветъ, нека го предоставимъ на тѣхъ да го турятъ въ дѣйствиѣ. Милицията трѣба да се организира тѣй или иначе. Законѣтъ трѣба да се потвърди, но ние трѣба да признаемъ слабостта на този членъ, който наистина докачва прерогативитѣ на Князѣтъ.

Г. Станчевъ: Азъ нѣма да направямъ нито на едната нито на другата страна, но само едно ми е чудно: нѣкои Г-да като говорятъ, предлагатъ и защищаватъ настоятелно, щото сичко онова, което ние свършихме да бѣде законъ; и тѣй работата да се свърши по законенъ пѣтъ. А отъ друга страна сѣщитѣ Господа предлагатъ да свършимъ работата не по законенъ пѣтъ. Това не допуша никой здравъ разумъ. Нѣкои Г-да предговоривши искатъ точно да изпълнятъ поне единъ членъ отъ закона, който приехме вчера по нашата милиция. И азъ съмъ съгласенъ съ всичко прието отъ Народното Събрание. Но питамъ: имали такъвъ законъ дѣйствуваща сила, за да можемъ ние по него, както той предписва, да вършимъ работа? Въ 46ий членъ на конституцията каква се: (Чете.) — Сега питамъ Г-да, ние по този ли законъ искаме да постѣпваме? Такъвъ законъ имали сила, имали дѣйствиѣ, за да можемъ ние въ дѣйствиѣ по него да постѣпваме? Върху това обръщамъ вниманието на Народното Събрание.

Д-ръ Браделъ: Този въпросъ малко или много се разясни. Г-нъ Стамболовъ каза, че съмъ предложилъ да се измѣни статията. Това не съмъ казалъ; но приелъ съмъ за правило това, което прие Нар. Събр. Азъ се основахъ върху конституцията, което може да иска и Г-нъ Стамболовъ и който всѣкога иска отъ насъ, да вървимъ по законенъ редъ. Така щото като е прието, желая да не се върщаме на рѣшеното вѣче, а да чакаме потвърдението му като законъ. Но ако не се потвърди сега, ще чакаме до Октомврий; но да се измѣни статията не съмъ съгласенъ. Протестирамъ противъ изражението на Г-на Стамболова, че това било официална лъжа. Той каза, че лицата отъ комитета ще бѣдатъ потвърдени отъ Князѣтъ, и

че той има да избира председател и подпредседател. Тука се казва, че който потвърди закона, той ще биде върху него. — Ние избираме лица, за които знаем, че ще вървят по духът на Народното Събрание. Наистина тѣ ще управляват според духът на Събранието, защото действителния господарь е този, който ги избира. И тука азъ не лъжа никого, че Народното Събрание действително се мѣси въ военнитѣ работи, което не е негова надлъжностъ. Азъ мисля, че това никога не ще бъде позволено отъ главата на войската.

Стамболовъ: Първо ще кажа, че опълчението не е войска. (Гласъ: А какъ е?) Като има на този пунктъ препирни, тогазъ какво ще изтѣзе, щомъ Князъ не позволи да избираме членове за централния комитетъ? Тогава нѣма да позволи да се избиратъ комитети въ окръжнитѣ и околийни управления. Опълчението е за въ случай, ако страната ни се намѣри въ бѣда, да може да я защити; да можемъ да умалимъ редовната войска. Ако правимъ предложения ще дойдемъ да унищожимъ закона; защото ако не одобри Князътъ този законъ, той нѣма да се тури въ дѣйствие. Г-нъ Д-ръ Браделъ каза, до дѣто не се обнародва законътъ, нѣма да се избиратъ членоветъ. Ако е работата да искаме да отложимъ, по разни причини, да не стане опълчението, хубаво; но азъ повторно казвамъ, че опълчението не е войска. (Шумъ.)

Министръ Цанковъ: Какъ да не е войска? когато подлѣжи подъ военния Министръ, тогава се счита за войска. Г-нъ Стамболовъ каза, че ние търсимъ причини да не се тури законътъ въ дѣйствие. Но именно тѣзи Г-да търсятъ причини, които искатъ поскоро да избиратъ членоветъ за въ централ. комитетъ. Азъ като предлагамъ да оставимъ временно на Князътъ да избере комитета, искамъ да не става това причина, законъ да несе тури въ дѣйствие. (Гласове: Исчерпано.)

Славейковъ: Именно това искамъ да кажа, че никой не иска отмѣненіето на този законъ, но сички желаемъ колкото е възможно поскоро да се тури въ дѣйствие и да не даваме никаква причина да се отлага. Този законъ веднажъ така се положи и ще се приеме и трѣба да се приеме. Само мъчнотиитѣ сж тука съ избираніето лицата. Но сега е работата, трѣба ли да се остави, въ бѣдната сесия и да не се туря въ дѣйствие сега, или да оставимъ такова едно право на Князътъ да избере хора за централний комитетъ? Ние можемъ да предоставимъ това право, защото ние знаемъ, че нѣма да направимъ друго, освѣнъ пожеланието на народа. Ние можемъ това да отстѣпимъ, за да не дадемъ причина да се отложи изпълненіето му.

Стамболовъ: Искамъ да обясня, какво ще стане ако изберемъ централний комитетъ. Този за-

конъ ще се утвърди чрезъ телеграфа и ще се обнародва, ще се избиратъ окръжнитѣ комитети и т. н. А кога доде бѣдната сесия, тогава може само да се избере централния комитетъ. Следователно пакъ ще остане до бѣдната сесия да се тури законътъ въ дѣйствие. Но азъ настоявамъ, што да не се измѣнява този членъ, защото е много важенъ, а сичко това трѣбаше да се говори вчера. Азъ ви увѣрявамъ, че за този въпросъ има да се говори много, и увѣренъ съмъ всички ще се съгласимъ, че е така. Защото ние нареждаме народна стража, а не войска. За това предлагамъ членътъ да си остане както си е.

Председателъ: Приемали Н. Събрание да присъждимъ сега до избираніето Централния комитетъ

Министръ Цанковъ: Азъ предлагамъ да се предостави на Князътъ временно да избере комитета.

Стамболовъ: Азъ имамъ предложението да изберемъ членоветъ на централния комитетъ сега.

Председателъ: Ще повторя. Тука ставатъ три предложения: първото е да се избере веднага комитета; второто е да се предостави на Негово Высочество, да избере за сега до идущата сесия членоветъ на този комитетъ; и третото, съвсемъ да се остави това. (Гласове: Нѣма три предложения.)

Приемали Народното Събрание сега веднага да се пристѣпи за избираніето този комитетъ? (Не приема.) Който не приема да се дигне ржката (46 дигатъ, 20 сж за.)

Стамболовъ: 45 и 20 праватъ 65 значи нѣма законното число на депутатитѣ 65 д. не могатъ да рѣшятъ нищо.

Единъ гласъ: Така сми вѣче рѣшили много пѣти.

Станчовъ: Погрѣшно са броили квесторитѣ, членоветъ отъ бюрото не сж броени; тука има 7 души.

Председателъ: Въпросътъ е свършенъ.

Д-ръ Браделъ: Народното Събрание вѣче свърши, разисква дълго и широко, че при гласуването брой наличното число на присѣтствующитѣ, понеже не е възможно при всѣко гласуване да се търсятъ депутатитѣ отъ вѣнъ.

Стамболовъ: Това рѣшение е не законно, защото въ Конституцията се казва, че ако нѣма по много отъ половината на членоветъ, нѣма нищо да се вотира.

Председателъ: Давамъ на петъ минути распускъ. —

(Послѣ распускъ.)

Председателъ: Засѣданието се отваря изново. Останалъ бѣше още законътъ за министерската отговорностъ, но той ще остане за бѣдната сесия, както се предложи отъ страна на Комисията, защото

за сега времето ни е много кратко. На реда е да говори Г-нъ Михайловски, кой то ще направи едно предложение.

Михайловски: Г-да! Всѣкий денъ сми хортували за възнаграждение на трудоветѣ и за праведността на таково възнаграждение. Говорили сми за заплатитѣ и за възнагражденията на депутатитѣ, на чиновницитѣ и пр. и пр. Ние говорихми за тѣзи, които сж тука и за онѣзи, които сж вънка. Азъ предлагамъ сега едно нѣщо, което по моето мнѣние, чини ми се е справедливо и призовавамъ Ви да го приемете. Споредъ това, за което толкова говорихми, че трудоветѣ трѣба да се възнаграждаватъ имамъ да напомня слѣдующето:

Ние вѣче засѣдавахми 50 дена и днесъ е свършекътъ на Събранието. Азъ предлагамъ, че онзи, който се е трудилъ въ тия засѣдания на тая сесия, трѣба да се възнагради. Слѣдователно на председателътъ на Нар. Събрание да се даде, въ видъ на суточни, отъ онѣзъ сума, която се ассигнува за Нар. Събрание, едно възнаграждение.

Г-да! Вие много говорихте за обичаитѣ въ другитѣ държави, но въ другитѣ държави се възнаграждаватъ трудоветѣ. Азъ щѣхъ да предложѣ възнаграждение и за секретаритѣ, но понеже тѣ сж външни и получаватъ суточни и прогонни, то предлагамъ за тѣхъ; нѣ ако бѣха тукашни, непременно щѣхъ да предложѣ и за тѣхъ, защото, както виждате, тѣ непрестанно работятъ.

Г-да! Като лани отъ Учредителното Събрание въ Търново останаха нѣкои документи, азъ чакахъ да се назначи архиваръ, за да му се предадѣтъ. Днесъ като се назначи такъвъ, азъ ще му ги предамъ. Тѣзи документи заключаватъ нѣколко списъка, особенно за депутатитѣ, за прогоннитѣ, суточнитѣ и пр. Нататъкъ има нѣколко документи отъ Князь Дондукова и различни корреспонденции. Тѣзи документи съ Вашето знание, утрѣ ще предамъ на архиваря и ще зема расписка отъ него че ги е приелъ.

Т. Станчовъ: Думитѣ, които искаха Г-нъ Михайловски, мислѣ, че се отнасятъ лично къмъ Г-на Славейкова. Извѣстенъ е на всѣкого тозъ български патриотъ, който — безъ никаква ласкателностъ можъ да каже — отъ дълго време работи на книжевното поле като труженникъ, въ найгорнитѣ обстоятелства не е преставалъ, отъ да се труди за обогатяването на нашата книжнина. Той е бранилъ народни тѣ интереси въ всѣко отношение. Това е на всѣкого отъ насъ извѣстно. За това азъ казвамъ, че е праведно да му се даде за неговитѣ заслуги едно възнаграждение и предлагамъ на Нар. Събрание да му се отстъпятъ 5000 фр.

Грънчаровъ: Азъ имамъ друго едно пред-

ложение.

Свящ. Драгановъ: Само това искамъ да зная: понеже ние избрахми шестичленна анкетна Комисия, има ли да се плаща на нейнитѣ членове?

Д-ръ Браделъ: Азъ неможахъ да разбера, на какво основание Г-нъ Михайловски прави това предложение и мисля, че Нар. Събрание неможе да разсжда върху него. Неправилно е тука да се предлагатъ възнаграждения, награди, заплати и др. так.; защото това е една почетна длъжностъ, отъ която неможе никой да се откаже, тѣй сжщо има и секретари, комисии и други почетни длъжности. Ако избрахми Г-на Славейкова за председателъ, това е знакъ на нашето повѣрние, и той е обязанъ да изпълнява тая длъжностъ безплатно. Менѣ ми е тежко да се противя на предложението на Г-на Михайловскаго, но азъ можъ да си искажи мнѣние то. Ние имаме законъ, който ясно говори, кому трѣба да се плаща. Тѣзи депутати, които живѣятъ тамъ, дѣто засѣдава Нар. Събрание, нѣма да получаватъ никаква заплата, а които неживѣятъ въ столицата, тѣ ще получаватъ. Тука синца сми членове на Събранието и синца сми депутати; а като депутати раздѣлени сми на два вида: мука сми т. е. столични и вънкашни. Сега неможъ да разберѣ, какъ да се плаща на председателя, който е тукашенъ. Г-нъ Т. Станчевъ произнесе друго нѣщо, т. е. заслуги литературни. Тѣзи заслуги никой неотказва, но литературата неможе да се бърка съ председателството.

Че Г-нъ Славейковъ има заслуги, това признава всичкий Български народъ и азъ несъмъ послѣдния, който зная това. Добръ е правилъ и слава нему! Но на друго мѣсто трѣба да се говори за възнаграждение на заслугитѣ. А за особена заплата на председателя, азъ неможъ да разберѣ, защо да правимъ новъ законъ, за да покажемъ симпатия къмъ едно лице, когато нѣмами право на това? Синца, които сми въ Нар. Събрание, сми народни представители.

Т. Станчовъ: Забѣлѣжката на Г-на Д-ра Браделя е много справедлива и желая да се обърне внимание върху нея. За заплата на председателя, мисля, че е излишно да говоримъ; но ние говоримъ за заслугитѣ, които фактично има едно лице и които ние трѣба да оцѣняваме, и дѣломъ да докажемъ нашата признателностъ, т. е. да наградимъ заслугитѣ. Той е служилъ, като учителъ до 30 год., той е книжовникъ и е работилъ за българската литература. Въ това отношение азъ предлагамъ, да му се даде едно възнаграждение, което праведно е заслужилъ, а не за онова, което се предлага за председателството.

Михайловски: Г-нъ Станчевъ, не му е мѣс-

сто то, сега тука да хортува за тая работа. Г-нъ Славейковъ е познатъ отъ давна години и азъ го познавамъ, нетрѣба да го казва. Но азъ ще кажа друго нѣщо: трудътъ трѣба да се възнаграждава. Истина е, че почетната служба е задължителна за всички, които сми тука, но тогава трѣба единъ да влѣзва въ 5 или 6 комисии да работи, други секретари и т. н. т. и като такива, нѣкои иматъ много повече работа, а други по-малко. Трудътъ трѣба да се възнаграждава; това е справедно. Тука има челоуѣкъ, комуто перото 75 дена не е паднало отъ ржката. Тѣй сжщо има и други, които сж работили. Азъ знаа, че има законъ за онѣзи, които сж отъ София да не имъ се плаща нищо; но напосокъ знаа, че който работи нему се плаща.

Стамболовъ: Тогава да се даде възнаграждение и на подпредседателитѣ и на секретаритѣ; а подиръ тѣхъ и на Комисииитѣ, а най послѣ и на синца ни. (Смѣхъ.)

Михайловски: Азъ непредлагамъ да се даде и на секретаритѣ, нито на Комисииитѣ, защото въ другата сесия може би да се дѣлимъ на секции, и тогава всѣкий, може или неможе, трѣба да работи. (Гласове: съгласни.)

Райчо Попповъ: Азъ, Г-да, не щж да казвамъ, кому да се плаща и кому да се неплаща, но искамъ само да кажа на Г-на Михайловский, че никой никога не се е отказвалъ отъ Комисиията, за която е билъ избранъ. Г-нъ Михайловский каза, че само нѣкои лица сж работили; (Михайловский: Така е.) напротивъ всѣкий, който бѣше избранъ въ нѣкоя комисия, работилъ е. Искамъ да си земе думата назадъ. (Смѣхъ.)

Председателъ: Тогава давамъ на гласоподаване предложението на Г-на Михайловский.

Д-ръ Браделъ: Да се разясни въпросътъ. Тукъ се подигнаха въпроси второстепенни, които могатъ да повлияятъ на мнѣнията. Истина е Г-да, че ние много мислимъ за себеси, като да сми оstarѣли въ парламентарния животъ, но въ парламентарния животъ има въпроси, които безъ чуждъ опитъ немогатъ да се рѣшатъ. Когато нѣмами законъ за едно нѣщо, тогава трѣба да преглѣдами, какъ сж постѣпили други хора въ такива случаи; но ако имамъ законъ, тогава той е задължителенъ за насъ и нетрѣба да глѣдами въ други държави, дѣто има други закони. Каза се, че имамъ много работи и че да бждемъ представителъ на народа, е голѣма почетъ, и че неискатъ всички, които сѣдятъ въ Камарата, да бждатъ възнаградени. Това (възнаграждение) нито е възможно за сега, нито въ живота нито въ Камарата. Ако Г-нъ Михайловский каза, че вспчки въ сесията трѣба да работятъ, то това е желателно, нека работи всѣкий споредъ силитѣ си; но да давами

особенно възнаграждение на онѣзи, които иматъ по-голѣма способностъ да работятъ, за това нѣмами законно основание.

Наумовъ: Азъ имамъ да кажа нѣколко думи по поводъ на думитѣ на Г-на Михайловски. Той каза, че трѣба да бждемъ справедливи и който работи трѣба да се възнаграждава, а отказва на онѣзи представители, които сж тукашни да получаватъ нѣщо. То значи, че тѣ не сж вършили нищо и за това тѣмъ нетрѣба възнаграждение. (Гласове: да се вотира!)

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание да се даде извѣстно възнаграждение на Г-на Славейкова? (Неприема.) Който приема да си дигне ржката, (Меншество.)

Славейковъ: (Влѣзе сега въ Камарата.) Азъ благодаря на Нар. Събрание, че сполучи да ми запази честта доволно. Дѣйствително, азъ съмъ страдалъ, но не бѣше прилично едно такова възнаграждение непредвидено отъ закона (Гласове: да живѣй!) Мнозина напомниха, че имало слава и почетъ, но „слава славея не храни.“ (Веселостъ) Всички, които сж се трудили, тѣмъ да благодаримъ, когато си отиватъ. (Ржкоплескание и гласове: да живѣй!)

Т. Станчовъ: Азъ мисля, че като съмъ предложилъ нѣщо, трѣба да се вотира. Ние чуждитѣ хора възнаграждавами, а нашитѣ неискати да възнаградимъ и оцѣнимъ. Ако да бѣше нѣкой французинъ щѣхми да го наградимъ съ 30000 фр. (Шумъ, мѣлва, съскание и гласове: долу!)

Д-ръ Беронъ: Г-да! назначи се една анкетна Комисия, за да преглѣда изборитѣ, да ли сж станали правилно или не. Но когато за други подобни работи всѣкога се вотира, колко на денъ или мѣсяцъ ще имъ се плаща, то много умѣстно е, да се опредѣли и за тѣзи членове на анкетната Комисия: ще ли зематъ заплата или не, и по колко? (Славейковъ излиза отъ салата на засѣданието.)

Д-ръ Браделъ: Г-нъ Т. Станчовъ предложи единъ въпросъ и Г-нъ Д-ръ Беронъ предложи другъ. Г-нъ Т. Станчовъ споменж нѣщо, за което всички, които сми тука съчувствавами и азъ съчувствавамъ отъ все сърдце. Заслугитѣ на Г-на Славейкова сж извѣстни на всѣкиго и никой нѣма да ги откажи. Знаа тоже, че заслугитѣ на Г-на Славейкова, като просвѣтителъ на народа трѣба да се възнаградятъ, а не само да ся славятъ; но азъ мисля, че длжността е на Нар. Събрание, да възложи на Министерството на Просвѣщенieto да помисли за дѣятелитѣ, които сж се трудили въ полето на народното просвѣщение; и ако не е достатъчно това, което вотирахми за дѣятелитѣ на книжевното поле, азъ мисля, че Нар. Събрание, за да упзи своето достолюбие, трѣба до направи единъ законъ, който

да обема не само едно, но всички подобни заслужили лица. Обаче сега като е кратко времето ни, не ми се вижда възможно да рѣшимъ тоя въпросъ, а мисля, че той трѣба да бѣде единъ отъ въпроситѣ за идущата сесия, когато ще може да се разгѣда.

Мин. Гюзелевъ: Суммата, която е предвидена въ бюджета за такива работи, е много незначителна, а наградата, която трѣба да се даде на Г-на Славейкова, трѣба да бѣде до нѣкъдѣ значителна. Отъ друга страна, азъ не вѣрвамъ, че Г-нъ Славейковъ ще приеме възнаграждение отъ тая сума, която е за престарѣли и бѣдни учители.

Л. Дуковъ: Азъ желая да се вотира предложението на Г-на Т. Станчова и намѣрвамъ го за умѣстно. Колкото за това, що предложи Г-нъ Д-ръ Браделъ, за да направимъ единъ законъ, то ние до сега давахми възнаграждения и безъ законъ. Като виждами, че е нужно да се възнаграждаватъ, онѣзи които сж заслужили, то мисли, че и председатели ни, не като председатели, но като чловѣкъ е заслужилъ и трѣба да се награди като се даде на вотиране предложението на Г-на Т. Станчова.

Председатель: Давамъ на вотиране предложението на Г-на Тодора Станчова.

Стамболовъ: Азъ незная, когато единъ чловѣкъ е здравъ и може да занимава разни служби, да ли ще бѣде умѣстно да му даваши помощъ. Г-нъ Славейковъ при всичката си старостъ е много по-здравъ отъ колкото ние, които сме много по-млади отъ него. Азъ незная дали Г-нъ Станчовъ е питалъ Г-на Славейкова, съгласенъ ли е? За такъвъ чловѣкъ, който е въ превъсходна сила, здравъ и може да занимава разни служби; който бѣше отъ първитѣ оратори въ Събраниято и който е земалъ участие въ всѣка една работа: на такъвъ чловѣкъ за мене като Българинъ е обидно да даваши пенсия, защото пенсия се даватъ само на хора, които сж стари и немогатъ да работятъ.

Т. Станчовъ: Азъ мисля, че за извѣстни трудове може да се даде възнаграждение, както дадохми и на Г-на Жянетри, за когото Ви питамъ: да ли е той здравъ или не? Шумъ голѣмъ; съскание и гласове: долу! долу!

Д-ръ Браделъ: За предложението на Г-на Т. Станчова, трѣба да се пита: поддържатъ ли го 5 души, когато всички сж противъ него.

Председатель: Когато говорятъ 10 души върху него, то значи, че го поддържатъ и трѣба да се тури на вотиране.

Грънчаровъ: Азъ мисля, че като говорятъ нѣколко души върху единъ предметъ, то незначително, хората говорятъ за и противъ: ония, които говорятъ за, поддържатъ го; въ тоя случай само двама говорятъ за — а които гово-

рятъ противъ тѣ не го поддържатъ.

Председатель: Поради забѣлжката, която се появи питамъ: има ли 5 души да поддържатъ това предложение?

Грънчаровъ: Все непитайте съ време.

Председатель: Трѣба да направите съ време забѣлжка. Желаетъ ли Нар. Събрание да се вотира предложението на Г-на Т. Станчова (Нежелаетъ.) Който не желаетъ да си дигне ржката, (Вишегласно.)

Стамболовъ: Съ нежеланието на Събраниято да се вотира това предложение; изрази се, че Събраниято го вижда за неумѣстно и даже за обидно, ако да се вотира така или инакъ. Ако ние не желаемъ да го подкрѣпимъ, чловѣкътъ се невижда обиденъ за дѣто не се вотира.

Председатель: Сега е на реда предложението на Г-на Д-ра Берона, относително до членовѣтъ на анкетната Комисия, по колко да имъ се плаща. Има ли 5 души да го поддържатъ? (Има.) Тогава формулирайте Вашето предложение.

Д-ръ Беронъ: Най-добръ ще бѣде, ако имъ се даде депутатска заплата, и ако имъ се дадѣтъ прогонни като на депутати.

Стамболовъ: Менѣ се струва, че тѣхъ Комисия като излѣзе по вънъ, ще върши работа на Събраниято; слѣдователно да имъ се даде сега по 15 фр. на день, а за прогонни незная, да ли да имъ се дадѣтъ или не.

Каракашовъ: Прогонни ще имъ се даватъ съ оправдателенъ документъ.

Славейковъ: Това нѣщо е прието отъ Камарата. За да се испрати анкетна Комисия, азъ разбирамъ, че неможе да ходи безъ никаква плата и ако ги пратимъ трѣба да имъ платимъ до нѣкаква стѣпенъ. Азъ не съмъ съгласенъ да се оставятъ съ депутатската плата, но могатъ да имъ се дадѣтъ пари напредъ, а постѣ за колкото пари предствятъ оправдателни документи, толкова ще имъ се оставятъ.

Грънчаровъ: Отъ предложението на Г-на Славейкова излиза, че ония, които ще отиватъ да издирватъ работитѣ по изборитѣ, трѣба да искатъ отъ всѣкий ханъ оправдателенъ документъ, за да оправдаятъ, колко дневни и колко прогонни сж похарчили. По моето мнѣние трѣба да чмъ се опредѣли извѣстно количество за прогонни и по 15 фр. на день; а документи могатъ да се търсятъ само за прогоннитѣ. За другитѣ разноски, какъ ще бѣде съ оправдателни документи, неможъ да разберж.

Д-ръ Браделъ: Избрани сж 6 души отъ Нар. Събрание, за да издирватъ неправилноститѣ по изборитѣ, тѣ ще продължаватъ работата на Нар. Събрание, и азъ мисля, че трѣба да имъ се плати. Но по кой начинъ да имъ се плати? Азъ съмъ съ-

гласенъ да имъ се остави сжщата заплата, като на депутати; но да се искатъ оправдателни документи, това не е възможно, защото членоветъ на Коммисията ще идатъ по таквисъ мѣста, дѣто хората незнаятъ да пишятъ. Въпросътъ е: до кога ще се продължава тѣхната работа, защото до идущата сессия има 5 мѣсяци т. е. до 150 дена, въ което време ако получаватъ по 15 фр. на день, то ще бжде огромно количество. За това трѣба да се опредѣли единъ срокъ, и да имъ се даде най-много време, колкото да свършатъ работата и да приготвятъ рапортъ.

Стамболовъ: Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на Г-на Д-ра Браделя, т. е. да се опредѣли време, и мисля да не имъ се дава срокъ повече отъ единъ мѣсяцъ.

Цеко Петковъ: Много пжти продумахми за челоуѣци, които сж участвували въ едни работи. Тѣй сжщо и азъ имамъ.

Предсѣдатель: (Прекжсва го.) Това е друго предложение.

Д-ръ Молловъ: Азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието на Г-на Д-ра Браделя, че трѣба да се опредѣли времето, до когато Коммисията трѣба да изпълни своята работа, и че въ сжщото време трѣба да имъ се опредѣли заплата. Разумѣва се, че тия хора, като продължаватъ работата на Нар. Събрание, трѣба да получаватъ по 15 фр. Но по 15 фр. нѣма да имъ стигнатъ за всичко, защото ще пжтуватъ; за това могатъ да имъ се даждъ и прогонни, а по моемо мнѣние по 5 фр. на день. А срокъ да имъ се опредѣли единъ мѣсяцъ.

Д-ръ Беронъ: Азъ мисля, че на онѣзи, които працами въ источната часть, трѣба да се даде по-много, а на онѣзъ — въ западната страна — по малко. Когато свършатъ работата, разумѣва се, че нѣма да имъ се плаща вѣче. Искамъ да забѣлѣжа колкото за времето. Дѣйствиелно на истокъ има по-много работа и тамъ едва ще се свърши за единъ мѣсяцъ, а на западъ ще се свърши за двѣ три недѣли.

Гринчаровъ: Азъ мисля, че най-добруъ ще бжде да оставимъ времето на добрата съвѣсть на тѣзи Г-да, които сж избрани въ Коммисията, да ни покажатъ колко дена сж работили. Ако имъ повѣряваме една такава важна работа, то можемъ да имъ повѣримъ и времето за работението, и колкото дена работятъ, за толкова ще имъ се плати дневни пари. Но за прогоннитѣ трѣба да се представятъ оправдателни документи за да имъ се платятъ на версти като на депутати. А сега да имъ се даде само авансъ отъ нѣколко фр., това ще бжде най-правилно.

Л. Дуковъ: Азъ нѣма да хортувамъ нищо за платитѣ и съмъ съгласенъ съ Г-на Стамболова да имъ се опредѣли единъ мѣсяцъ. Това само искамъ

да забѣлѣжж и да помоля Нар. Събрание, че ако приематъ да свършатъ тая работа за единъ мѣсець, то нѣка да работятъ, ако щатъ и най-последний мѣсяцъ до сессията, но да внесатъ на време докладъ. (Гласове: това е тѣхна работа.)

Ик. П. Тодоръ: Г-да депутатитѣ, които имаха довѣрие да бждатъ избрани за една Коммисия, въ която имахъ честта да бждъ избранъ и азъ, искамъ да кажа, че съ това довѣрие, съ което се ползува въ самата работа, нѣка се ползува и за времето. Азъ немогж да опредѣля кое време ще свършимъ, но желатъ бихъ да свършимъ поскоро. Може би да свършимъ за двѣ три недѣли. Азъ желая да се не туря срокъ повече отъ единъ мѣсяцъ. (Гласове: съгласни.)

Предсѣдатель: Азъ мисля, че Събранието е доста освѣтлено. Сега предлежи да се гласоподава за предложението на Г-на Д-ра Берона, допълнено съ предложението на Г-на Стамболова и Г-на Д-ра Браделя, относительно до членоветъ на анкетната Коммисия, за да имъ се плаща по 15 фр. дневни и прогонни както на депутатитѣ и работата да се продължава най-много единъ мѣсець; Приема ли се това предложение? (Приема се.) Който неприема да си дигне раката. (Никой недигна.)

Райчо Поповъ: Г-да, азъ преди да прочетж своето предложение, искамъ да по освѣтля Н. Събрание. (гласове: Отъ трибуната.) Извѣстно е, Г-да, на цѣла Европа, даже, въ минхлитѣ времена, отъ лѣто 1775—1875 страданието на нашия народъ и не помислимитѣ ужаси, които той претърпѣ. Извѣстно ви е даже, че между нашитѣ мжчители се намираха и хора българи, отъ които сѣкой се страхуваше; трепереше му на човѣка сърдцето и дулата и настрѣхваше му косата, ако срѣщание отъ тия лица по улицата. Тозъ бѣше по благодаренъ да се отвори земята на двѣ и да потъне, нежели да се срѣщне и да види такъвъ човѣкъ.

Г-да, тѣзи ужаси привлекоха християнска Европа да поглѣдне милостиво къмъ насъ и, каквото ви е извѣстно, събра се въ Цариградъ една конференция, която да види нашитѣ правдини, че бѣхми въ такова положение, щото и отъ по напредне време добро било да поработятъ и подѣйствуватъ за нашето освобождение. И тѣй конференцията се съгласи и дѣйствова да се изпълни рѣшението ѝ за нашето освобождение; додѣто нашитѣ освободители минаха въ страната ни и ни освободиха, а въ сжщото време освободиха и онѣзи патриоти, които по това време се намираха нѣкои по чуждина, нѣкои по отечеството ни скрити. Тогова тѣ отъ всждѣ се притекоха на помощъ и се трудеха да наредятъ управлението на страната ни както трѣба. Нашитѣ освободители тврѣха студове, дѣждове и

снѣгове и гладъ — така успѣха, че веднажъ за винаги ни избавиха отъ вѣчния неприятелъ. Въ онова време нашитѣ освободители зеха да уреждатъ управлението въ страната ни и ония, които поменяхъ по-напредъ, като хора научени винаги да се милкуватъ, окръжиха тѣзи, които бѣха, угълномощени да наредятъ държавата ни. Приближиха се при тѣхъ, когато искренитѣ патриоти въртѣха сабитѣ. Тѣ не глѣдаха на боя, но глѣдаха веднажъ да се постави миръ и тишина. Вѣче направи се и миръ, но какво видѣхми? Ония, които отъ време сж ни гонили, сега се сдобили съ такава сила, на което трѣба да имъ се подчиняваме. Тѣ като напредъ неможеха да изпълнятъ своята свободна воля, и сега почнаха да ни гонятъ. (шумъ.) Моля ви, недѣйте ме прекъсва. Бѣднитѣ хора търпятъ; и защо търпятъ? затова защото има въ къщитѣ имъ даже неприятели. Тѣхното положение е критическо; тѣ търпятъ и въздишатъ, и нѣма кой да ги чуе, ако и да се оплакватъ; тѣхний гласъ остая гласъ вопиющий въ пустини. Ще приведа единъ примѣръ. Въ руската оккупация на народа се предостави да си избере сѣдии, председатели и членове на окр. съвѣти както и на градскитѣ. Народа като още не познаваше що е това изборъ, той нищо друго не направи, освѣнъ като убийтъ отъ всѣкъдѣ, отиде и послуша ония, които бѣха на управлението. И така народа слушаше тѣхъ, които му казваха да избере, тогози и оногози. (Веселостъ.) Послѣ като се наредиха; настояваха да се утвърдятъ онѣзи чиновници като правителствени. Такива Г-да се препоръчаха отъ началницитѣ на губернаторитѣ, на управляющитѣ М-ри и тѣй се потвърдиха; а послѣ се каза, че народа ги избралъ, защото нѣмало други. Наистина жално е, дѣто нѣма много отъ нашитѣ интелигентни, които сж преминали своя животъ въ напрежното си време въ тъмници и нѣкои сж ги обѣсили; защото ако бѣха се явили днесъ, щѣше отъ тѣхъ да има голѣмъ успѣхъ: но вѣче тѣхъ нѣма, тѣ отидоха жертва. Богъ да ги прости! (Веселостъ.) И тѣй Г-да, утвърдиха онѣзи като чиновници, а тѣзи даже не сжществуватъ. Оплаквай се ако щешъ, нѣма да те чуятъ. Азъ, Г-да, препоръчвамъ себеси не за друго, но да ви кажъ, че и въ чужда държава съмъ работилъ за своя народъ и, колкото сж ми помогнали сръдствата, трудилъ съмъ се и своитѣ страдания съмъ поднасялъ радо за своето отечество. Азъ съмъ билъ всѣкога въ отношение къмъ народа си правъ, но щомъ се случихъ въ отечеството си, закараха ме посрѣдъ нощъ 4 жандарми. (Гласове: На предмѣта.) И отъ кого съмъ билъ оклеветенъ? Отъ онѣзи сжщитѣ които горѣспоменахъ. Сичко това е така, както ви показвамъ, защото азъ съмъ билъ очевиденъ: ни единъ българинъ въ живота си нѣма да не е окърбенъ или ненараненъ. (Гласове: Не

е така.) Ето, Г-да, моето предложение, слушайте и внимавайте добръ (Веселостъ.) Ние Г-да! като познавахми нашитѣ добродѣтели, наградахми хора, които работили за народа, и за нашето освобождение и за тѣхъ рѣшихми да имъ се дава служба и подкрѣпа и др. и пр., азъ предлагамъ на Н. Събр. да рѣши щото хора, които сж работили за злото на народа и противъ нашето освобождение и сж злоупотребили народа и предавали го на бившитѣ владѣтели за комити и пр; да се не приематъ на обща и гражданска служба и да нѣматъ право да ставатъ повѣреници. Да имъ се прекрати възможността да правятъ у насъ беззаконие. Съ това ще се даде едно удовлетворение на справедливитѣ негодования сръщу подобни кални личности. Моля и правителството, като извади отъ служба подобни компромитирани личности, кални, никакъ да не приема и да не назначава като тѣхъ

Моля ви, Г-да, ако вие желаете доброто на народа, отъ когото сме проводени, подкрѣпете моето предложение. (Удобряване.) Азъ си умивамъ ръцѣтѣ като Пилата.

Стамболовъ: Азъ мисля, че предложението на Г. Райча Поповъ или по хубаво неговото мнѣние ще се земе въ внимание отъ правителството. Защото това правителство, сега е излѣзло отъ камарата и сж хора, които знаятъ нуждитѣ на народа. Наистина не е добро, хора, които сж компромитирани, дѣйствително да управляватъ народа и по начина, който бѣше и при турското правителство. За това не е противно нѣщо, ако правителството земе това въ внимание.

Д-ръ Браделъ: Азъ поискахъ думата по напредъ да говоря, но не ми се даде, а сега, подиръ толкова краснорѣчивитѣ думи на г. Райча Попова, незная до колко ще успѣя. Г. Райчо Поповъ много краснорѣчиво говори за миналото и за настоящето столѣтие, за сичко това, което се случи въ времето на Руската оккупация и по напредъ; и това му излиза изъ душата и съ него съчувствува цѣлото Н. Събрание. Наистина не само Н. Събрание, но никой на свѣта не може да даде рѣка на хора компромитирани и хора които правятъ зло. Това е истинна. Но незная дали ще може да се вотира това предложение на г. Райча? (Гласове: Неможе!) Нар. Събрание е законодателно, то издава закони, а въ закона за сѣдопроизводството се говори за личности компромитирани, и каза, се, че чиновници не могатъ да бждѣтъ таквизъ и онаквизъ. Просто които назначаватъ чиновницитѣ, разбира се, да избиратъ хора въ интереса на народа, хора добри, почтени и честни. Ако назначаватъ хора, които сж явно компромитирани, тогава тѣ не изпълняватъ длъжноститѣ си. Да обръщамъ внимание то на Н. Събрание върху това, което е извѣстно на всѣкого,

че трѣба чиновниците да бѣдѣтъ честни и почтени и да се произнасями върху нѣщо, което е вѣче извѣстно, чини ми се, това е срамъ. Да се направи пакъ особенъ законъ, това е още по срамно. Ние като сподѣлихми чувствата на г. Райча Попова, нѣма повече да расжждавами върху това. (Гласове: Съгласни.)

Предсѣд.: Тогава да се задоволи г. Райчо Поповъ, ако Н. Събрание и правителството зиматъ това въ внимание.

Райчо Поповъ: Ще се задоволя тогава, когато се успокоимъ, че нѣма вѣче такъвизъ хора на служба. Това е моята длъжностъ, която ми наложи народа, който ма прати тука.

Предсѣдателъ: Г-да М-ритѣ заявиватъ, че това се зима въ внимание.

Д-ръ Браделъ: Г. Райчо се задоволива, да се съобщи на М-вото. Но ако това направимъ, значи, предполагами, че М-вото зима на служба и безчестни хора. Азъ протестирамъ противъ това.

Предсѣдателъ: Министритѣ бѣха тука, и ако имаше да протестирате, можехте да го направите. (Гласове свършено е.)

Грънчаровъ: По напредъ г-да имаште добраната да предадете на архивари нѣкои документи отъ учредителното Н. Събрание, и азъ ще предложъ да се разиска, какво ще стане съ оригинала на Българската Конституция, и дѣ ще се съхранява.

Предсѣдателъ: Конституцията е сега тука въ архивата.

Стамболовъ: Моето предложение е твърдѣ кратко, и то е именно зарадъ единъ недостатъкъ въ бюджета. Въ бюджета не се вижда нищо за наплата Нар. банка. Тука имамъ една банка, основана още отъ окупационното управление, която разполага съ единъ капиталъ отъ 2,000,000 фр.; тя има своя управителъ и своятъ статутъ. Като смалихми платитѣ за чиновницѣ, ние не обърнахми внимание на чиновницѣ въ банката. Ето сега всичко потвърдихми, а каква плата ще зиматъ чиновницѣ въ банката, ние познаемъ, защото никой не ни представи това. Приватно зная, че управителътъ зима 12000 фр., бухгалтера 6000 фр., касниертъ, има на ржката си 2 милиона фр., безъ да има гаранция. Ние като рѣшихми да зиматъ М-ритѣ по 12000 фр., неможемъ да се съгласимъ да зима и управителътъ на банката толкова. Желая М-ртъ на финансѣ, да яви какво мисли да прави съ тѣзи банка. Тѣзи банка скоро ще престане да работи и ние плащамъ тѣзи голѣми плати. Какъ ще стане съ касниертъ, за който незнаемъ какъвъ е човѣкъ, нито знаемъ български ли е подданикъ? Ще помоля бюрото, ако засѣдавами довечера, да повика М-ра, да даде обяснение за това.

Славейковъ: Въпросътъ е толкова важенъ,

струва да по обсъдимъ малко по него. И не трѣба да чакаме М-ра, защото ни единъ отъ всички въпроси, които днесъ разисквахми, знаемъ, нѣмаше толкова важенъ. Това може скоро да се рѣши, само да почакаме М-ра.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да почака М-ра? (Желаетъ.)

Ик. П. Тодоръ: Има да направя едно напомнюване на Н. Събрание за една работа, за която зная, че г-да представителитѣ ще я зематъ на сърдце. Когато още руситѣ бѣха въ гр. София и когато бѣше губернаторъ Алабинъ, тогава по инициативата на нѣкои патриоти се предложи, да се въздигне единъ паметникъ на Левски, а тѣй сѣщо и заедно на всички тѣзи, които сж работили за нашето освобождение. Тогава се нареди щото градъ съвѣтъ да отвори едно листо да събира помощъ. Колко е събрано, незная, само едно зная, че много хора записяха по нѣщо. Почна се тоже да се гради нѣщо и се направи единъ пиедесталъ, който сега се распада. Какво е станало съ тѣзи сума, дѣ се памира, това незная. Сега има другъ единъ въпросъ. Всички се съгласихте, че трѣба да се помогне на поборницѣ, но колкото се касае до умрѣлитѣ, за тѣхъ нѣмаше нищо земя, нито парично възнаграждение, а трѣба да направимъ подобно нѣщо, съ което потомството ще благодари на заслугитѣ, които тѣ направиха за нашето освобождение. Остава на г-да Нар. представители да развиятъ този въпросъ, а азъ предлагамъ щото, ако намѣримъ за добро, да се отворятъ всѣкѣхъ листа, да се събиратъ помощи, за да се направи единъ великолѣпенъ паметникъ за умрѣлитѣ поборници за нашето освобождение.

Стамболовъ: Сега е работата тѣй, щото първото предложение да се отложи, до дѣто дойде М-ра. Колкото за предложението на Отецъ Иконома, азъ мисля, че може да се рѣши понапредъ. Наистина за хората, които сж възбуждали народа, трѣба да се подигне единъ паметникъ достоенъ. Но тука не му е мѣстото да се предлага това. Ако се обърнемъ къмъ Събранието, чини ми се, че е късно. За това ако да се обърнемъ къмъ Събранието да остави това до бѣдѣщата сесия, вѣрвамъ, че Събранието ще рѣши въ полза на това. Но тука не му е мѣстото да се обръщамъ къмъ обществото.

Попъ Тодоръ: Не съмъ противенъ на това, което каза г. Стамболовъ. Зная, че всички сме възбудени да се направи таква нѣщо. Но както се каза, че е късно, вѣче бюджета се свърши. Тогава азъ си оттеглямъ предложението за въ бѣдѣщата сесия. (Гласове: Съгласни.)

Каракановъ: За Левски има пари проводени тука; всѣка община е проводила по нѣколко. Работата е само, да се издари дѣ сж тѣзи пари сега.

Председателъ Азъ мисля, че опѣзи, които се интересуватъ, могатъ да искатъ.

Н. Тошковъ: (Чете:) Понапредъ се рѣши да се дава данѣкъ на 10 по единъ, и че този данѣкъ е разхвърленъ праведно. Азъ предлагамъ, чиновниците, освѣнъ Княза и войската, да плащатъ данѣкъ 1 на 10. Защото отъ това ще има държавата добръ доходъ. Азъ мисля, който е истиненъ християнинъ и патриотинъ на държавата, той не ще се отрѣче отъ това нѣщо; ние ще му благодаримъ.

Стамболовъ: Това е наистина хубаво, но трѣбаше да чуемъ това предложение по-напредъ, да влѣзеше въ приходѣтъ на бюджета. Само има да напомня, че това ще каже да приемами отъ хазната и да даваме пакъ въ държавната каса. Отъ сѣщия джебъ вади и пакъ въ сѣщиятъ пусътний. (Веселостъ.) Това предложение трѣба да се отхвърли. (Гласове: Да се остави до идущата сесия.)

П. Станчовъ: Въ турско време имаше сиротски каси у насъ, които бѣха наречени „Этимъ санджикъ.“ Тѣзи каси сѣ въ едно не извѣстно положение и на много мѣста има много спрачета, които нѣматъ ни майка ни баща, нито пматъ нѣкакво състояние. На тѣхъ могло би да се даде отъ сиротскитѣ каси помощъ. Като се зане страната ни отъ войската; тѣзи каси бѣха запечатани и всѣкъдѣ останаха безъ никакво дѣйствие. Помня, че бившето М-во на финанситѣ, бѣше направило распоряждане да се распечататъ всички каси въ присѣтствието на окр. Съвѣти, които и да увѣдомитъ правителството за състоянието имъ. Незная по каква причина тѣзи каси и сега не правятъ никакво дѣйствие. Сиромаситѣ се намиратъ въ трудно положение; тѣй щото желателно е, да молимъ г-на М-ра на финанситѣ да ни даде разяснение.

Стамболовъ: Да се распусне Събрание то на 5 минути. (М-рътъ на финанситѣ дойде.)

Стамболовъ: Имамъ едно запитване до г-на Министра на Финансите. Като се мина бюджетътъ азъ незная, какво ще стане съ банката, която сега въ България сѣществва. Тази банка има чиновници съ голѣми заплати и тѣхнитѣ щатове трѣба да идятъ презъ нѣмнитѣ рѣцѣ, азъ незнамъ, кой ще имъ плаща?

М-ръ Каравеловъ: Банката по указътъ на Императорския Комисаръ нѣма никакво отношение къмъ Министерството на финанситѣ, освѣнъ контролата, която то може да върши надъ банката. Когато Народ. Събрание иска да разгѣжда щатове на чиновниците отъ Банката, може да го направи; но Министерството на финанситѣ нѣма никакви отношения къмъ Банката.

Стамболовъ: Азъ мисля, че Банката е госпо-

дарственно учрѣждение и че зависи отъ нашата контрола. Каква работа има, какви заплати, това трѣба да ни представи надлѣжния Министръ. Ние знаемъ, че има тамъ единъ касиеръ, който нѣма никаква гаранция. Заради туй молимъ Министерството, да земе отъ него гаранции и да умали заплатитѣ на банковитѣ чиновници.

Д-ръ Браделъ: Нашата Банка наистина е чудновата Банка, и незная дали има нѣкое друго мѣсто такава Банка, т. е. такава учрѣждение, гдѣто се внасятъ пари, а трѣба да се плаща за тѣхъ, за да ги приеме подъ сигуранция. Другитѣ банки даватъ за внесенитѣ пари освѣнъ сигуранция още и лихва. А нашата банка не дава никаква лихва, нито пакъ дава пари съ лихва. Отъ гдѣ зима капиталъ, съ гдѣ плаща на чиновниците, азъ незнамъ. Само това зная, че цѣлитѣ нейнъ доходъ е колкото плащатъ хората, които внасятъ пари за съчувание. Азъ мисля, че сѣдбата на тази банка трѣба да се рѣши, тя нѣма право да сѣществва. Тамъ се хранятъ чиновници бадева. Ако още сѣществва тази Банка 3 мѣсеци, това ще бѣде голѣма вреда за нея и за държавата.

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ молилъ Народ. Събрание, да не рѣшава окончателно. Азъ нѣмахъ време да изуча банката, като имахъ други работи. И туку тѣй бързо не можемъ да изрѣчемъ свой сѣдъ; азъ напомнямъ, че още завчера дадохъ отъ банката пари за Румелия. А колкото за платитѣ, това може да се разгѣда.

П. Станчовъ: Тогава да проговоримъ за платитѣ и за гаранцията.

М-ръ Каравеловъ: Ако щете да правите интерпелация, тогава е трѣбало по напредъ да кажете на Министра, а не въ сѣщия денъ.

Славейковъ: Азъ мисля, че никой не е правилъ интерпелация, а само се моли г-нъ Министръ, ако нѣма касиернитѣ гаранция, да земе нуждитѣ мѣрки, за да се положи гаранция. Азъ зная, че има тази Банка особенъ уставъ, и споредъ този уставъ трѣба да има гаранция. Нѣка каже г-нъ Министръ, за да се успокои Народ. Събрание, което се бои да не ставатъ злоупотребления.

М-ръ Каравеловъ: Министерството ще земе мѣрки, може би ще смали заплатитѣ, или ще земе гаранция, ако иска Народ. Събрание. Това може да обѣща.

Стамболовъ: Именно азъ направихъ това запитване по тая причина, за да се научимъ подъ кой надзоръ стои Банката. Второ направихъ това по тази причина, за да се намалятъ заплатитѣ на тия хора. Това нека изиска Народ. Събрание отъ надлѣжния Министръ да го направи.

М-ръ Каравеловъ: Това може да се изпълни

съ Княжески указъ, нѣ да се унищожи Банката, това сега не може да стане.

Предсѣдателъ: Тогава Народ. Събрание опълномоощава г-на Министра, да земе мѣрки за намаляване на платитѣ и за гаранцията, а не за унищожение.

П. Станчевъ: Азъ пакъ ще подигна въпроса за сиротинскитѣ каси, за които питахъ още по напредъ. Г-нъ Министръ не бѣше тука, то питамъ го сега, да ли знае, какъ сж тѣзи сиротински каси, защото на много мѣста сирачетата търсятъ своитѣ пари и не могатъ да ги намѣрятъ.

М-ръ Каравеловъ: Наистина, азъ не знамъ какъ сж подпаднали тѣзи каси до Министра на финанситѣ. Това сждѣтъ рѣшава.

Ст. Поповъ: Още по напредъ г-нъ Станчовъ каза, че нѣкои каси сж запечатани; но азъ отъ другъ страна зная, че нѣкои бѣха отнесени въ Цариградъ. Менѣ ми се струва, че Българското Агентство е вѣче въ договоръ съ турското правителство за тѣзи работа.

Мин. Каравеловъ: За Видинската губерния зная, че всички каси земледѣлчески и сиротински сжществуватъ съ исклучение на Берковската, която бѣха зели Сърбитѣ. Колкото за другитѣ губернии, има нѣкои мѣста, дѣто сж се съхранили тефтеритѣ; други сж сега донесени на вакуфската коммисия, а има трети, които сж изгубени.

Св. Радевъ: Ако има окръгъ, дѣто сж изгубени, то между това въ нашиятъ окръгъ има тефтери. Има нѣкои сиромаси, които искатъ пари, а правителството имъ не дава. Правителството трѣба да земе въ внимание това и да се распореди, дѣ да стоятъ тѣзи каси.

Наумовъ: За Берковската каса азъ зная какъ е. (Гласове: Не е нужно.)

Тихчевъ: Имамъ едно запитвание: Завчера се внесе единъ законопроектъ за учреждението на Национална Банка на Българското Княжество. Азъ слушамъ отъ вѣнъ, че г-нъ управителъ отъ Банката, която сжествува у насъ, е представилъ по преди единъ проектъ; но азъ не зная, защо не се даде на печатъ този проектъ за по голѣмо освѣтление.

Мин. Каравеловъ: Азъ не го одобрявамъ; но ако иска Народното Събрание, азъ ще го дамъ да се печата сега. Но колкото компании има, които сж поднесли своитѣ законопроекти, тогава всичкитѣ ли сжмъ длѣженъ да ги напечатамъ? (Гласове: Нѣма нужда.)

Стамболовъ: Г-нъ Тихчевъ трѣба да знае, че правителството внесе този законопроектъ, за който е казано въ Княжеската рѣчь. Г-да депутатитѣ ако желаятъ за частно удоволствие, то може да се

напечата, и азъ мисля за освѣтление добро е да се печата.

Мин. Каравеловъ: Този законопроектъ е на французски.

Предсѣдателъ: Моля г-на Каравелова, Събранието не може да чете на французски.

Д-ръ Браделъ: Въпросътъ на г-на Тихчева не е умѣстенъ. Министерството знае, защо е предложило този или онзи законопроектъ. Най подиръ ние се спрѣхми на единъ законопроектъ, когото разисквахми, и ако да се предложи други или третъ, тогава нѣма край.

Мин. Каравеловъ: Освѣнъ това рѣшихми, че за този въпросъ ще говоримъ въ идущата сессия.

Тихчевъ: Азъ не зная, защо нѣкои г-да казватъ, че не е нужно да се представи другъ и трети проектъ. Азъ мисля, че това е нужно: защото трѣба всѣки депутатъ да бѣде освѣтленъ.

Д-ръ Молловъ: Азъ не знамъ, каква ще бѣде ползата, ако се внесатъ всички проекти отъ всичкитѣ Банки. Ние трѣба да разгѣждами тия, които ги представя правителството, или които излизатъ отъ Нар. Събрание.

Баларевъ: Менѣ ми се вижда чудно, че г-нъ Тихчевъ предлага такова нѣщо. Ние знаемъ, че по Конституцията представляватъ депутатитѣ законопроекти или Министерството, а никакъ депутатитѣ не могатъ да искатъ положително, кой законопроектъ да се представи. Най послѣ можете да искате проектъ отъ нѣмцки или французски Банки. (Гласове: Исчерпано е!)

Цеко Петковъ: Това искахъ да кажа, че има човѣци отъ 1868 година, отъ които сж много поминали; тѣ сж емигранти, които сж дошли да молятъ да ги земемъ за подданници; но тия прошения още не сж дошли на редъ. Ако е възможно, да имъ се даде нѣкое улеснение, за да могатъ да живѣятъ тука, или да се върнатъ назадъ. Тий сж патриоти човѣци, които работятъ търговина и всѣкий има по едно 1000 свинѣи.

Предсѣдателъ: Рѣши се, че прошенията има да останатъ за идущата сессия, а при това коммисията се упълномоощи да препроводи нужнитѣ прошения на надлѣжнитѣ Министерства. Министерството ако намѣри за добро, ще направи свое распоряжение.

Еремия Гешовъ: Нашата работа се свърши. Стана 75 дена вѣче, до колкото ни стигаше умѣтъ и съвѣстъта, толкова наредихми. Остава едно нѣщо да попитамъ, като има толкова милиони недоимѣкъ и като народътъ е пропадналъ отъ 1877 год. до 1880, да ни каже г-нъ Министръ, гдѣ и съ какво улеснение могатъ да се прибержатъ тѣзи пари, които сж останали?

Председателъ: Азъ мисля, че г-нъ Министръ на външнитѣ дѣла още отъ заранъ отговори на подобни запитвания. Този въпросъ останува за идущата сессия. Министерството да се распореди и да обмисли, по кой начинъ ще се покрие дефицитътъ.

Стамболовъ: Менѣ ми се чини, че г-нъ Еремия Гешовъ не си допълни предложението; той казва, че народътъ е разваленъ, и трѣба да се опредѣли единъ срокъ, въ който ще си плати недоимкитѣ до Септемврий мѣсець и че ще му се зема рублина за 4 франка.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че това ще бѣде несправедливо. Но въ селата, които за нѣколко години не сж платили данъци, трѣба да ги платятъ, защото най богатитѣ въ селата не сж платили своитѣ данъци. (Гласове: Вѣрно.)

Еремия Гешовъ: Азъ съмъ напълно увѣренъ на тѣзи дума; но трѣба да се даде край по скоро на това.

Мин. Каравеловъ: Азъ вѣче мислихъ върху това и първо ще забѣлѣжа, че отъ сиромашкитѣ села нѣма да се земе нищо, и ние можемъ да рѣшимъ да ги освободимъ; но колкото за градоветѣ и за богатитѣ села, тѣ трѣба да платятъ. Така щото по добръ е да не рѣшимъ сега, а въ идущата сессия ще се предложи и за бѣднитѣ села, да имъ се опрости данъкътъ.

Св. Радевъ: До колкото азъ помня, г-нъ Министръ на финанситѣ се е распоредилъ съ писмо по това отношение; но най добръ ще бѣде, когато представителитѣ излѣзатъ по селата, да убѣждаватъ съсѣдитѣ, че трѣба да си платятъ данъцитѣ.

Председателъ: Азъ мисля, че Народното Събрание се задоволи съ отговорътъ на г-на Министра. (Гласове: Да.) Има ли нѣкое ново предложение?

Райчо Поповъ: Помни Народното Събрание отъ онзи день, че казахъ, какъ е станало въ Севлиевиетскитѣ окръгъ, дѣто селянитѣ бѣха принудени отъ окръжниятъ началникъ и отъ председателя на окръжниятъ съвѣтъ, да работятъ ангария и да правятъ единъ проходъ на водата, и тѣй има много гюнделици, които азъ казахъ тогава, че били 600,000, но азъ се сбъркахъ; има ги само 60,800, и тѣй азъ искамъ да попитамъ г-на Министра, отъ дѣ да искатъ хората тѣзи гюнделици?

Председателъ: Надлѣжнитѣ Министри нѣма ги тука.

Райчо Поповъ: Тогава задържамъ си правото за идущата сессия.

Велко Костовъ: Искамъ да попитамъ г-на Министра на финанситѣ, щото въ 1878 год. имаше нѣкои села въ Софийскитѣ окръгъ, които даваха

жито и т. н. на сѣрбскитѣ власти; по сега идатъ селянитѣ и казватъ, че имъ се искало отъ нашето правителство емлякътъ, десеткътъ и прочее.

Мин. Каравеловъ: Това азъ не знамъ и ако наистина сж платили на сѣрбскитѣ власти, тогава нѣма да искаме; но може би тѣзи села сж считали реквизицията за данъкъ.

Рангелъ Костовъ: Азъ искамъ да попитамъ г-на Министра върху сжщето, което каза г-нъ Велко заради Сѣрбия. Има човѣци, които сж търсили пари за жито, което имъ е зето отъ Сѣрбитѣ; но нѣма още никакъвъ отговоръ и ако правителството не земе мѣрки, тѣ ще пропаднатъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ тия работи ги знамъ много хубаво. Реквизиции имаха, както отъ Румунитѣ тѣй и отъ Сѣрбитѣ много. Едини бѣха праведни други не. Има за тѣхъ проводени нѣколко бумага до Румунското и Сѣрбското правителство и може да се назначи една коммисия, която да опредѣли, колко могатъ да заплатятъ на тия селяни, отъ които се е земало хлѣбъ или друго нѣщо. Много се е зимало безъ квитанции и това е пропаднало. (Гласове: Исчерпано е!)

Председателъ: Преди да затворя Събраието, имамъ часть да кажа, че г-нъ Министръ-президентъ ми обяви, че утрѣ часътъ по 10 ще затвори сессията на Народното Събрание. Моля г-да депутатитѣ да дойдатъ въ 9 часа, защото дневнитѣ протоколи има да се четатъ.

Засѣданието се затвори.

(Конецъ въ 8 часа 5 мин. вечеръ.)

Председателъ **П. Р. Славейковъ.**

Подпредседатели { **Дръ. И. Брадель.**
Н. Сукнаровъ.

Секретари: { **И. Даневъ**
Хр. Баларевъ
В. П. Золотовъ
К. Коевъ
Р. Каролевъ
А. Храновъ
Т. Станчовъ
Х. Грънчаровъ

Управитель на стенографическото бюро **А. Безеншекъ.**